

tingen en direct uit het moedergesteente opgenomen in het grind.

Eluviale componenten

Deze zijn afkomstig uit het „eluvium” van de Ardennen, d.w.z. uit de sterk verweerde („residuaire”) en niet of nauwelijks verplaatste resten van de vroegere afzettingen. Een voorbeeld is het „vuursteen-eluvium” bij Vijlen en Vaals als residuair verweringspuin van de krijtgesteenten.

Ardennenpuindek componenten

Het overgrote deel van het eluviale verweringsresidu heeft echter in het geologische verleden wel een verplaatsing ondergaan en is als een „puindek” over het Ardennen-gebied uitgespreid tot in het voorland. Zeer kleine resten zijn tot op heden op de plateau's van de Ardennen bewaard gebleven. Het grootste gedeelte van dit puindek is echter noordelijk van de grote breuken in Zuid-Limburg afgezet. Men kan de Waubach-grinden zonder bezwaar als Ardennenpuindek zien dat aan de rand van het massief gelegen is.

Het is begrijpelijk dat tussen de diverse groepen niet zonder meer een scheiding is aan te geven. De „situ” componenten zijn gewoonlijk minder verveerd dan de „eluviale”. En ook zijn deze laatste veelal minder afgerond dan die van het Ardennenpuindek.

ZUSAMMENFASSUNG

Im Naturhistorischen Museum in Maastricht ist eine umfangreiche Geröllekollektion eingetroffen, gesammelt in der Umgebung von Brunssum (Süd-Limburg, Nederland). Das gesamte Material gehört die sog. „Waubach Stufe” des niederländischen Pliozäns zu.

Literatuur

- Oostingh, C. H. 1921: „Bijdrage tot de kennis der zuidelijke zwerfstenen in Nederland en omgeving.” Med. v. d. Landbouwhogeschool, Wageningen.
- Straaten, v. L. M. J. U.: „Grindonderzoek in Zuid-Limburg”. Med. Geol. Stichting, Serie C-VI-No. 2, 1946.
- Lijn, v. d. P.: „Het keienboek” 4e druk 1958, Uitgeverij N.V. Thieme W. J. & Cie. Zutphen.
- Felder, P. J. 1965: „De Brunssummerheide” Jaarboek 1964 v. d. Ned. Geol. Ver. Afdeling Limburg.

VOGELWAARNEMINGEN IN DE DOORT TE ECHT

In Pepijnsland, orgaan van de natuurhistorische werkgroep te Echt, lazen wij twee interessante vogelwaarnemingen van Sef Schulpen uit Dieteren. Met toestemming van het bestuur van de werkgroep nemen wij deze gaarne in ons maandblad op. Zou dit een begin kunnen zijn van de zo vurig door ons verwachte mededelingen uit de natuur van Midden- en Noord-Limburg? Als het aan onze redactie lag zouden de verspreid in onze provincie opererende kringen van Vrienden der Natuur over een eigen vaste verslagruimte in het maandblad kunnen beschikken. Wil men eens over dit voorstel nadenken?

De dans van de Ijsvogel

Het was op die stormachtige woensdagmiddag van de eerste november 1967. Ietwat vermoed en koud doolde ik langs de rand van de Doort, en besloot de schuilhut (O.P.) aan te doen om mijn verkleumde leden wat op verhaal te laten komen. Eenmaal binnen en lekker buiten het bereik van de gure wind ontstak ik de oliekachel en kroop er dicht bij. De warmte was een zegen maar al gauw begon het zittend bestaan me danig te vervelen en ik stond op om wat rond te kijken. Ik gluurde door het raampje aan de voorzijde en keek pal in het wakkere oogje van de heggemus. Blijkbaar vond ze mijn verschijning nogal gewoon, want ze besteedde er geen aandacht aan en ging gewoon haar gang. Met een lichte ergernis bedacht ik dat de gevoelens wederkerig waren. Ik draaide me om en keek door het raampje in de deur. Er was niet veel te zien, zelfs geen onverschillige heggemus. Opeens zag ik toch iets, midden in de Middelsgraaf. Het sprong boven water uit en zonk er weer in weg. In een flits had ik een staalblauwe kleur gezien en ook iets roods. Stomverbaasd wachtte ik af of het verschijnsel zich nogmaals zou openbaren en inderdaad daar was het weer. De staalblauwe rug van een ijsvogel en de rode borst van een andere. Ze dansten als bezeten over het water zonder hun vleugels te gebruiken. Hoog schoten ze boven het water uit als een dolfin, om er dan weer in weg te zakken. Nauwelijks kopje onder, schoten ze

weer omhoog, elkaars snabels stevig omklemd. Zo ging het door, minuten lang. Opeens besefte ik dat hetgeen ik zag geen vechtpartij was. Daarvoor was het te gracieus, te harmonieus. De bewegingen waren fel, maar het miste het ruwe van een vechtpartij. Het was een dans als een spaanse tarantella. De ijsvogels hielden gelijktijdig op en rustten even aan de kant. Even maar, dan vloog een van hen weer op. De ander volgde onmiddellijk. Een eindje verder stonden ze even stil, laag boven het water, omklemden elkaars snavel en de dans herhaalde zich weer.

Ik stond daar en wist niet hoe ik het had. Behoorde de „watertarantella” tot het normale gedrag van de ijsvogel of deden deze twee toevallig maar zo?

Dit was weer een van de dingen die ik dolgraag wilde weten.

Vreemd gedrag van de koekoek

Het was op een zonnige voorjaarsmorgen dat ik door de Doort zwierf en mijn ontmoeting met de koekoek had. Ik kwam uit de bosrand en stond op het smalle pad dat tussen de Doort en de leemputten voert. Op een dammetje tussen twee leemputten zag ik in een jong en ijl kanadaboompje, ± 15 m. van mij vandaan, twee koekoeken zitten. Aanvankelijk dacht ik dat ze me niet hadden opgemerkt, maar achteraf bleek dat dit wel het geval was. Ze keken voortdurend naar me en hielden me goed in de gaten. Na enkele minuten had een er genoeg van en vloog heen. De ander daarentegen bleef waar hij was en begon een zeer merkwaardige vertoning ten beste te geven. Hij hipte en fladderde van het ene takje op het andere en maakte pikkende bewegingen in de richting van de stam. Ik prees mij gelukkig dat ik getuige mocht zijn van een zuiver biologisch rupsenbestrijdingsmiddel-in-werking. Na hem zo een minuut of tien gade geslagen te hebben begon ik echter aan zijn efficiency te twijfelen. Als deze vogel inderdaad insecten of rupsen tot zich aan het nemen was, dan zou, gezien het tempo waarin hij dat deed, het stammetje enkele cm dik met rupsen vol hebben moeten zitten. Bovendien verbaasde mij zijn onverzadigbare honger. Ik nam mijn kijker en haalde hem dichtbij. Toen pas zag ik dat de vogel niet pikte, doch slechts zijn hals rekte op een eigenaardige,

glijdende manier. Hierbij opende hij maar sporadisch zijn snavel. Voor mij stond het vast dat deze koekoek geenszins met zijn maaltijd bezig was.

Waarschijnlijk betrof dit „ceremonieel” een of ander spel dat ik niet nader kon verklaren. Na nog even gewacht te hebben besloot ik om zijn ongekeerde brutaliteit op de proef te stellen. Ik nam een zware steen en plonste die beneden hem in het water. De koekoek ging onverstoort voort en trok er zich niets van aan. Alle voorgaande en latere ervaringen ten spijt moet ik zeggen dat er nogal brutale koekoeken zijn. Koekoeken, die buiten hun normaal toch al gecompliceerd gedrag nog de moed hebben om met buitenissige vertoningen voor de dag te komen.

Of behoren deze handelingen soms toch tot hun normale repertoire?

Helaas heb ik in de veelheid van de geraadpleegde avifaunistische literatuur nooit een overeenkomstige waarneming kunnen vinden. Alleen Thijsse zegt iets van dien aard.

BOEKBESPREKING

Ongewervelde dieren in bos en veld door G. Mandahl-Barth, uit het Deens vertaald door drs. Heleen Boelen, en voor Nederland bewerkt door Dr. Simon Thomas en G. den Hoed. Moussault's natuurgidsen. 100 pagina's illustraties in kleurendruk, 77 pagina's beschrijvende en toelichtende tekst. Registers op Nederlandse en Latijnse namen. Moussault's Uitgeverij N.V. Amsterdam, 1967. Geb. f. 10,50.

Dit rijk geïllustreerde werkje is bedoeld als zakboek voor de velen, die gaarne door onze bossen en velden wandelen en daarbij een open oog hebben voor de dieren, die daar leven.

Wij maken in dit boekje kennis met de zgn. „lagere dieren”, de ongewervelde dieren, die wij vaker tegenkomen dan de „hogere dieren”. Natuurlijk kan zo'n boekje niet volledig zijn en het is ook geen determinatiewerk, maar het is een bloemlezing van de vele dieren, die men kan ontmoeten. Wij ontmoeten in dit boekje achtereenvolgens: wormen, duizendpoten, insecten (ook de larven), spinnen, weekdieren. De vlinders en kevers zijn buitengewoon goed vertegenwoordigd. Ook ontbreken niet de afbeeldingen van de schade, die aan de planten worden aangebracht door de ongewervelde dieren. Dat de gallen een belangrijke plaats innemen zal aan velen welkom zijn. De uitstekende afbeeldingen wijzen u de weg.

Dit boekje verdient een ruime verspreiding.

K.